

ಶ್ರೀಮಾತೆ

ಮೂಲ ಬಂಗಾಳಿ : ಆಶುತೋಷ್ ಮಿತ್ರ

ಅನುವಾದ : ಸ್ವಾಮಿ ಜ್ಞಾನಯೋಗಾನಂದ

ಭಾಗ ೧೫

ವಿಲಾಸನ ಹೆಸರು ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿ ಕಪಿಲ್ ಎಂದಾಗಿತ್ತು. ಹುಡುಗ ತುಂಬ ಒಳ್ಳೆಯವನು, ಶ್ರೀಮಾತೆಯವರ ಶಿಷ್ಯ. ಅವನು ನಾಗಮಹಾಶಯನ ಭಕ್ತ; ಧಾಕಾದ ನಾರಿಂದಾ ನಿವಾಸಿಯಾದ ಹರಪ್ರಸನ್ನ ಮಜುಂ ದಾರ ಅವನನ್ನು ಬೇಲೂರು ಮಠಕ್ಕೆ ಕರೆದು ಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದ. ಹುಡುಗ ತುಂಬ ಒಳ್ಳೆಯವ ನೆಂದು ಕಂಡು ಬಂದದ್ದರಿಂದ ಅವನನ್ನು 'ಉದ್ಬೋಧನ'ದಲ್ಲಿ ಉದ್ಬೋಧನ ಕಾರ್ಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ಸಹಾಯಕನನ್ನಾಗಿ ನೇಮಿಸಲಾಗಿತ್ತು. ಅವನು ಬಂದ ಕೆಲವು ದಿನಗಳ ನಂತರ ರಾಸಬಿಹಾರಿ ಎಂಬ ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಹುಡುಗನೂ ಬೇಲೂರು ಮಠಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದ. ಅವನೂ ಶ್ರೀಮಾತೆ ಯವರ ಶಿಷ್ಯ. ಆ ಹುಡುಗ ತುಂಬಾ ಸರಳ ಸ್ವಭಾವದವನು. ಅವನನ್ನು 'ಉದ್ಬೋಧನ ಕಾರ್ಯಾಲಯ'ದಲ್ಲಿ ಸಹಾಯಕ ನನ್ನಾಗಿ ನೇಮಿಸಲಾಯಿತು.

ಬಾಬುರಾಮ ಮಹಾರಾಜರ ತಮ್ಮ ಶಾಂತಿರಾಮಬಾಬು ಮೊದಲೇ ರೈಲುಗಾಡಿಗೆ ಎರಡನೇ ದರ್ಜೆಯ ಕೋಣೆಯನ್ನು ರಿಸರ್ವ್ ಮಾಡಿದ್ದರು. ಇಂಟರ್‌ಕ್ಲಾಸ್‌ನ ಮೂರು ಟಿಕೆಟ್‌ಗಳನ್ನು ಬುಕ್ ಮಾಡಿಸಿದ್ದರು. ಎರಡನೇ ದರ್ಜೆಯ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮಾತೆ, ರಾಧು, ಸಣ್ಣತ್ತೆ, ಗೋಲಾಪ್ ಮಾ, ರಾಮನ ತಾಯಿ ಹಾಗೂ ನಿಶಾಯಿಯ ತಾಯಿ ಹೊರಟರು. ನಾವು ಮೂರು ಜನ ಇಂಟರ್‌ಕ್ಲಾಸ್‌ನಲ್ಲಿ ಹೊರಟೆವು. ರಾಮನೂ ತನಗಾಗಿ ಒಂದು ಟಿಕೆಟ್ ಖರೀದಿಸಿ, ನಮ್ಮೊಂದಿಗೆ ಇಂಟರ್‌ಕ್ಲಾಸ್‌ನಲ್ಲಿ ಹೊರಟ.

ಸುಮಾರು ಅರ್ಧರಾತ್ರಿಯ ವೇಳೆಗೆ ರೈಲು ಭದ್ರಕ್ ಸ್ಟೇಷನನ್ನು ತಲುಪಿದಾಗ, ಬಾಬುರಾಮ ಮಹಾರಾಜರ ಅಣ್ಣ ತುಳಸೀರಾಮ ಬಾಬು ಹಾಗೂ ರಾಮನ ಜಮೀನ್ದಾರಿ ಮ್ಯಾನೇಜರ್ ಹರಪ್ರಸನ್ನ ಮಜುಂದಾರ್ ಇವರಲ್ಲಿ ವಾಹನಗಳೊಂದಿಗೆ ಕಾಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಭದ್ರಕ್‌ನಲ್ಲಿ ರಾಮನ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಅವನ ಮಾವ ತುಳಸೀರಾಮಬಾಬು ತಂಗಿದ್ದ. ಅವನು ಇನ್ನಿಲ್ಲದಂತೆ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರಿಂದ ಶ್ರೀಮಾತೆ ಕೆಲವು ನಿಮಿಷಗಳ ಮಟ್ಟಿ ಗಾದರೂ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ಬರಲು ಮುಂದಾದರು. ಅನಂತರ ಪಲ್ಲಕ್ಕಿ ಹಾಗೂ ತಂಜಾಮು (ಒಂದು ರೀತಿಯ ಅಲಂಕರಿಸಿದ ಪಲ್ಲಕ್ಕಿ) ಗಳಲ್ಲಿ ಎಂಟು-ಒಂಬತ್ತು ಕ್ರೋಶ (ಇಪ್ಪತ್ತೆಂಟು ಮೈಲಿ)

೧ ಮುಂದೆ ಅವರ ಹೆಸರು ಸ್ವಾಮಿ ವಿಶ್ವೇಶ್ವರಾನಂದ ಎಂದು. (-ಸಂ.)

೨ ಮುಂದೆ ಸ್ವಾಮಿ ಅರೂಪಾನಂದ. (-ಸಂ.)

ದೂರದಲ್ಲಿರುವ ಕೋಠಾರ್‌ಗೆ ಹೋದವು. ಅಲ್ಲಿ ತಾಯಂ ದಿರನ್ನು ಇಳಿಸಿ, ತಂಜಾಮುಗಳು ಮರಳಿ ಬಂದ ಮೇಲೆ ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದವು.

ಕೋಠಾರ್‌ನಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮಾತೆ ಒಂದು ಮನೆ ಯಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ನಾವು ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಮನೆ ಯಲ್ಲಿ ಇಳಿದುಕೊಂಡೆವು. ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ಎರಡು ತಿಂಗಳು ನಾವು ಅಲ್ಲಿದ್ದೆವು. ದಿನದಲ್ಲಿ ಎರಡು ಬಾರಿ ಶ್ರೀಮಾತೆ ನಮ್ಮೊಂದಿಗೆ ಮಾತುಕತೆ ನಡೆಸಲು, ಪತ್ರಗಳನ್ನು ಓದಿಸಲು ಹಾಗೂ ಉತ್ತರ ಬರೆಸಲು ಕೆಲಕೆ ಮಹಲಿಗೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದರು; ನಾವು ಕೆಲಕೆ ದ್ವಾರದ ಮೂಲಕ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದೆವು. ನಾವು ಅಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಒಂದು ದಿನ ಕೇದಾರ (ಸ್ವಾಮಿ ಅಚಲಾನಂದ) ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದರು, ಹಾಗೂ ಅಲ್ಲಿಯೇ ತಂಗಿದ್ದರು. ಬೇರೆಯವರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಬಂಧನದಲ್ಲಿ ದ್ದಂತೆ ಇದ್ದುದರಿಂದ ಸಣ್ಣತ್ತೆಗೆ ತಲೆ ಕೆಟ್ಟು ಹೋಗಿ, ಶ್ರೀಮಾತೆ ಯವರ ಆದೇಶದಂತೆ ನಾನು ಅವರನ್ನು ಜಯರಾಮಬಾಟಿಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಬಿಟ್ಟುಬಂದೆ.

ಕೋಠಾರ್‌ನಲ್ಲಿ ಎರಡು ಹೊತ್ತು ಮುಖ್ಯದ್ವಾರದ ಮೂಲಕ ಒಳಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ನಾವು ಊಟ ಮಾಡಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದೆವು. ತಿಂಡಿ ಹಾಗೂ ಚಹಾ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಮನೆಗೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದವು. ಶುಕುಲ್ ಮಹಾರಾಜ್, ಕೃಷ್ಣಲಾಲ್ ಮಹಾರಾಜ್ ಮತ್ತು ನಾನು - ಈ ಮೂವರಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬರು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಸಸ್ಯಾಹಾರಿಗಳು. ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಮಾತ್ರ ಎರಡು ತಿಂಗಳಿಂದ ಸಸ್ಯಾಹಾರಿಯಾಗಿದ್ದ. ಹೀಗಾಗಲು ಕಾರಣವಿತ್ತು. ಯಾವ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಶ್ರೀಮಾತೆ ಮಾಂಸಾಹಾರ ಸೇವಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲವೋ ಅದೇ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಅವನೂ ಸೇವಿಸುತ್ತಿರ ಲಿಲ್ಲ. ಈ ಮನೋಭಾವವನ್ನು ಅವನು ತನ್ನೊಳಗೇ ಇಟ್ಟು ಕೊಂಡಿದ್ದ; ಅದನ್ನು ಯಾರ ಮುಂದೆಯೂ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಒಂದು ದಿನ ಎಲ್ಲರೂ ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ಊಟಕ್ಕೆ ಕುಳಿತಿದ್ದೆವು. ಗೋಲಾಪ್ ಮಾ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು, ಶ್ರೀಮಾತೆಯವರ ಹೆಸರು ಹೇಳಿ, ಆ ಮೂರನೆಯ ಭಕ್ತನಿಗೆ ಮೀನು ತಿನ್ನಲು ಹೇಳಿದರು. ಅಲ್ಲದೆ ಗೋಲಾಪ್ ಮಾ ಹೇಳಿದಳು: "ಇದನ್ನು ತಿನ್ನಲು ಶ್ರೀಮಾತೆ ಕಳುಹಿಸಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ." ಆದರೂ ಅದಕ್ಕೆ ಆತ ಒಪ್ಪ ಲಿಲ್ಲ. ಗೋಲಾಪ್ ಮಾ ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಟುಹೋದಳು. ಮರು ಕ್ಷಣವೇ ಶ್ರೀಮಾತೆ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು, ತಮ್ಮ ಕೈಯಿಂದಲೇ ಎರಡು ದೊಡ್ಡ ನಳಿ ಮೀನನ್ನು ಆತನ ತಟ್ಟೆಗೆ ಹಾಕಿ, "ಏನಾದರೂ ಹೇಳುವು ದಿದ್ದರೆ ಸಾಯಂಕಾಲ ಹೇಳು. ಈಗ ಇದನ್ನು ತಿನ್ನು" ಎಂದರು.

ವಿವೇಕಪ್ರಭ

ಭಕ್ತ ಅದನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ. ಅನಂತರ ಸೂಕ್ತ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮಾತೆ ಕಿಟಕಿ ಮಹಲಿಗೆ ಬರಲು ಅವನಿಗೆ ಕರೆ ಕಳುಹಿಸಿದರು. ಅವರ ನಡುವೆ ನಡೆದ ಮಾತುಕತೆಯನ್ನಿಲ್ಲಿ ನೀಡುತ್ತಿದ್ದೇನೆ:

ಶ್ರೀಮಾತೆ : ಮೀನು ತಿನ್ನುವುದನ್ನೇಕೆ ಬಿಟ್ಟು ಬಿಟ್ಟೆ?

ಭಕ್ತ : ನೀವೇಕೆ ತಿನ್ನುತ್ತಿಲ್ಲ?

ಶ್ರೀಮಾತೆ : (ಗಂಭೀರವಾಗಿ) ನಾನೇನು ಒಂದೇ ಬಾಯಿ ಯಿಂದ ತಿನ್ನುತ್ತಿದ್ದೇನೆನು? ನೀನೇಕೆ ಅದರ ಬಗ್ಗೆ ಚಿಂತಿಸು ತ್ತಿದ್ದೀಯಾ? ಹೆಡ್ಡನಂತೆ ವರ್ತಿಸಬೇಡ, ಮೀನು ತಿನ್ನು. ನಾನು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದೇನೆ, ತಿನ್ನು.

ಅಂದಿನಿಂದ ಆರಂಭಗೊಂಡು, ಆ ಭಕ್ತ ತನ್ನ ಜೀವನವಿಡೀ ಮಾಂಸಾಹಾರಿಯಾಗಿಯೇ ಉಳಿದ.

ರಾಮ (ರಾಮಕೃಷ್ಣ ಬಸು) ಮಂತ್ರದೀಕ್ಷೆ ಪಡೆದಿರಲಿಲ್ಲ. ಸರಸ್ವತೀ ಪೂಜೆಯ ದಿನ ಅವನು ಪತ್ನಿಯೊಂದಿಗೆ (ಅವನ ಪತ್ನಿ, ಸುಶೀಲಬಾಲಾ) ಶ್ರೀಮಾತೆಯವರಿಂದ ಮಂತ್ರದೀಕ್ಷೆ ಪಡೆದು ಕೊಂಡ. ದೂರದ ಶಿಲ್ಲಾಂಗಿನಿಂದ ಬಂದ ಇಬ್ಬರು ಭಕ್ತರೂ ದೀಕ್ಷೆ ಪಡೆದುಕೊಂಡು ಹೋದರು.

ರಾಮನಿಗೆ ಅಲ್ಲೊಂದು ದೇವಾಲಯವಿತ್ತು. ಅಲ್ಲಿ ರಾಧಾ ಕೃಷ್ಣರಿಗೆ ಪ್ರತಿದಿನ ಪೂಜೆ ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ದೇಗುಲದ ಮುಂದೆ ವಿಶಾಲವಾದ ಒಂದು ಪ್ರಾಂಗಣವಿತ್ತು. ಅಲ್ಲಿ ಹಲವು ಬಾರಿ ಜಾತ್ರೆ (ನಾಟಕ) ಇತ್ಯಾದಿಗಳು ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದವು. ಮಂದಿರದ ಪ್ರಾಂಗಣದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿದಿನ ಸರಸ್ವತೀಪೂಜೆ ಕೂಡ ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು.

ಕೊಠಾರ್‌ನಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮಾತೆ ಮಾಡಿದ ಒಂದು ಮಹತ್ಕಾರ್ಯ ವನ್ನು ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣರೂ ಮಾಡಿರಲಿಲ್ಲ. ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣರು ವಿಧಿ ಪ್ರಕಾರ ಶ್ರೀಮಾತೆಯವರಿಗೆ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಕಲಿಸಿಕೊಟ್ಟು ಕೊನೆಗೆ, “ನಿನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಹಲವು ಮಂದಿ ಬರುತ್ತಾರೆ. ಅವರನ್ನು ನೀನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು” ಎಂದು ಹೇಳಿದುದು ಇದಕ್ಕಾಗಿಯೇ? ಯಾರು ಈ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿಮಿತ್ತವಾದರೋ ಅವರ ಜೀವನವೂ ಸಾರ್ಥಕಗೊಂಡಿತು. ಎಲ್ಲಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ರಾಮನೇ ಧನ್ಯ — ಏಕೆಂದರೆ ಅವನ ಜಮೀನ್ದಾರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಅವನ ಸಮ್ಮುಖದಲ್ಲೇ ಈ ಕಾರ್ಯ ನಡೆಯಿತು. ಕೊಠಾರ್‌ನ ಪೋಸ್ಟ್‌ಮಾಸ್ಟರ್ ದೇವೇಂದ್ರನಾಥ ಚಟ್ಟೋಪಾಧ್ಯಾಯ ಯೌವನದ ಅವೇಗದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬಾಕೆ ಕ್ರೈಸ್ತಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಯುವತಿಯ ಪ್ರಣಯಕ್ಕೆ ಒಳ ಗಾದ. ಅವನು ಆ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಮತಾಂತರಗೊಂಡು ಅವಳನ್ನು ಮದುವೆಯಾದ. ಕೆಲವು ಕಾಲದ ನಂತರ ಆಕೆ ಅವನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಟುಹೋದಳು. ದೇವೇಂದ್ರಬಾಬು ಎಷ್ಟು ಪ್ರಯತ್ನಪಟ್ಟರೂ ಅವಳನ್ನು ಮತ್ತೆ ಪಡೆಯಲಾಗದೆ ಹಠಾಶೆಗೊಳಗಾಗಿದ್ದ. ಕಾಲ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೆ ಬೋಧೆಯುಂಟಾಯಿತು. ತನ್ನ ತಾತ್ಕಾಲಿಕ ದೃಷ್ಟಿದೋಷದ ಅಮಲಿನಿಂದಾಗಿ ತಾನು ಪರಧರ್ಮವನ್ನು ಸ್ವೀಕ ರಿಸಬೇಕಾಯಿತೆಂದು ಅವನಿಗೆ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪವುಂಟಾಯಿತು.

ಹೀಗೆ ಅವನು ತೀರ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪಪಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದ ವೇಳೆಯಲ್ಲೇ ನಮ್ಮ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು ತನ್ನ ದುಃಖವನ್ನು ತೋಡಿಕೊಂಡ. ಅವನ ದುಃಖ ಎಷ್ಟೊಂದು ಮಡುಗಟ್ಟಿತೆಂದರೆ, ಅವನು ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪ ಪಡುವುದು ಹಾಗಿರಲಿ, ಮಗುವಿನಂತೆ ಜೋರಾಗಿ ಆಳ ತೊಡ ಗಿದ. ಅದನ್ನು ನೋಡಿ ನಮ್ಮೊಳಗೆ ಏನು ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ವಿಷಯ ದಲ್ಲಿ ಚರ್ಚೆಯುಂಟಾಯಿತು. ಕೊನೆಗೆ ಇದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಶ್ರೀಮಾತೆ ಯವರಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದೆವು. ಶ್ರೀಮಾತೆ ರಾಮ ಹಾಗೂ ರಾಮನ ತಾಯಿಯ ದೇವಾಲಯ, ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ದೇವೇಂದ್ರ ಬಾಬುವಿನ ಶುದ್ಧಿಕರ್ಮವನ್ನು ನಡೆಸಲು ತೊಂದರೆಯೇನೂ ಇಲ್ಲವೆಂದರಿತು, ಅವನ ಪುನರ್ದೀಕ್ಷೆಗಾಗಿ ಆದೇಶ ನೀಡಿದರು. ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ, ಸರಸ್ವತೀ ಪೂಜೆಯ ಹಿಂದಿನ ದಿನ ದೇವೇಂದ್ರ ಬಾಬು ತಲೆ ಬೋಳಿಸಿಕೊಂಡು, ರಾಧಾಶ್ಯಾಮಚಂದ್ರ ದೇವರ ಅರ್ಚಕರ ಸಹಕಾರದಿಂದ ಮಂದಿರದ ಪ್ರಾಂಗಣದಲ್ಲಿ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ನಾಗಿದ್ದ ಕೃಷ್ಣಲಾಲ್‌ನಿಂದ (ಸ್ವಾಮಿ ಧೀರಾನಂದ) ಯಜ್ಞೋಪವೀತ ಧಾರಣೆ ಮಾಡಿ, ಗಾಯತ್ರೀ ಮಂತ್ರ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಸ್ವಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಮರುಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಿದ. ಬ್ರಾಹ್ಮಣತ್ವವನ್ನು ಪಡೆದು, ಶ್ರೀಮಾತೆ ಯವರಿಗೆ ಪ್ರಣಾಮ ಮಾಡಲು ಹೋದಾಗ ಅವರು ಅವನಿಗೆ ಪ್ರತಿನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿದರು. ಮರುದಿನ, ಅಂದರೆ ಸರಸ್ವತೀಪೂಜೆ ಯಂದು ದೇವೇಂದ್ರನಾಥನು ಶ್ರೀಮಾತೆಯವರಿಂದ ಮಂತ್ರ ದೀಕ್ಷೆ ಪಡೆದ. ದೀಕ್ಷೆಯ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮಾತೆ ಅವನಿಗೆ ಒಂದು ಧೋತಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟರು. ಅಂದು ರಾಮನ ಆಮಂತ್ರಣದ ಮೇರೆಗೆ ದೇವೇಂದ್ರನಾಥನು ನಮ್ಮೊಂದಿಗೆ ಶ್ರೀಮಾತೆಯವರ ಪ್ರಸಾದ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ. ಇದನ್ನೇ ನಾನು ಹೇಳಿರುವುದು — ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಕಾರ್ಯ ನಡೆದಿರಲಿಲ್ಲವೋ, ಅದು ಶ್ರೀಮಾತೆಯವರ ಮೂಲಕ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಧರ್ಮತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿದವನನ್ನು ಶ್ರೀಮಾತೆ ಮತ್ತೆ ಸ್ವಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಿಸಿ ದರು. ಮನೆಯ ಹುಡುಗ ಆಟವಾಡುವಾಗ ಧೂಳಿನಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿ ಹೋಗಿದ್ದ; ಈಗ ಶ್ರೀಮಾತೆಯವರ ಕೃಪೆಯಿಂದ ಅವನು ಮನೆಗೆ ಮರಳಿದ. ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣರೇ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಮಾಡಿಸಿದರು.

ಶ್ರೀಮಾತೆಯವರ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಈ ಬಾರಿ ಸರಸ್ವತೀ ಪೂಜೆ ಆತ್ಮಂತ ವೈಭವದಿಂದ ನಡೆಯಿತು. ಪೂಜೆಯ ದಿನ ರಾತ್ರಿ ಒಡಿಯಾ ಭಾಷೆಯ ಜಾತ್ರೆ (ನಾಟಕ) ನಡೆಯಿತು. ಇಬ್ಬರು ಹುಡುಗರು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಹಾಗೂ ರಾಧೆಯ ಪಾತ್ರ ವಹಿಸಿದ್ದರು. ಇಂಥ ಅಪೂರ್ವ ನಾಟಕವನ್ನು ನನ್ನ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಇದೇ ಮೊದಲ ಬಾರಿಗೆ ನೋಡಿದ್ದೆ. ಇಡೀ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ಒಂದು ಮಾತಿಲ್ಲ — ನೃತ್ಯ ಹಾಗೂ ಸಂಗೀತವೇ ಉದ್ದಕ್ಕೂ ಅಭಿನಯಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಆ ನೃತ್ಯವನ್ನು ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ನೋಡಬೇಕಾದದ್ದೆ. ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ನೃತ್ಯವನ್ನು ಥಿಯೇಟರ್ (ರಂಗಭೂಮಿ)ಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲಿ ನಂದಲೇ ಹಲವು ಬಾರಿ ನೋಡಿ ನಮಗೆ ಅಭ್ಯಾಸವಿದೆ; ಆದರೆ ಇಲ್ಲಿ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಪ್ರಾಚ್ಯಕಲೆಯೇ ಎದ್ದು ಕಾಣಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಇಡೀ ದೇಹದ ಅಂಗಾಂಗಗಳ ವಿವಿಧ ಚಲನೆಗಳಿಂದ ಎಂಥ ನೃತ್ಯ

ವನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದರೆಂದರೆ, ಅದರಿಂದ ವಿಶೇಷ ವ್ಯಾಯಾಮ ಹಾಗೂ ಶ್ರಮವಾಗುತ್ತಿತ್ತು; ಸರ್ವಾಂಗ ಸುಂದರವಾದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ನಯನಮನೋಹರವನ್ನುವಂತೆ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತವಾಗಿತ್ತು. ಅದನ್ನು ನೋಡದಿದ್ದವರಿಗೆ ಇವೆಲ್ಲ ಅರ್ಥವಾಗದು. ನಮಗೆ ಕಾತರತೆ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಲೇ ಹೋಗುವುದು, ಕೊನೆಯವರೆಗೂ ನೋಡಿದಾಗ ಆತ್ಮಾಶ್ಚರ್ಯವಾಗುವುದು. ಹೀಗೆ ಇಡೀ ರಾತ್ರಿ ವ್ಯಾಪಿಸಿ ಕೊಂಡಿರುವ ಈ ಶ್ರಮದಾಯಕವಾದ ಈ ನಾಟಕವನ್ನು ಇಬ್ಬರು ಚಿಕ್ಕ ಬಾಲಕರು ಆಡಿ ತೋರಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವೇ — ಎಂದು! ಅದು ಎಷ್ಟೊಂದು ಪ್ರಭಾವಶಾಲಿಯಾಗಿತ್ತು ಎಂದರೆ, ಇಂದಿನವರೆಗೂ ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಅವರ ನೃತ್ಯ ಹಾಗೂ ಸಂಗೀತದ ಆ ಸಾಲುಗಳು ಚಿರಮುದ್ರಿತವಾಗಿವೆ. ಅದನ್ನು ನೋಡಿ ಶ್ರೀಮಾತೆಯವರು ಸರಸ್ವತೀಪೂಜೆಯ ಪ್ರಾಚೀನ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸಿ, ಪೂಜೆಯನ್ನು ಎರಡು ದಿನಕ್ಕೆ ವಿಸ್ತರಿಸಿ, ಮೂರನೇ ದಿನ ವಿಸರ್ಜನೆಯ ನವವಿಧಿಯನ್ನು ಮಾಡುವ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿದರು. ಎರಡನೇ ರಾತ್ರಿ ಕೂಡ ಅದೇ ಜಾತ್ರೆಯನ್ನು ಮತ್ತೆ ಆಡಿ ತೋರಿಸುವಂತೆ ಶ್ರೀಮಾತೆ ಆದೇಶಿಸಿದರು.

ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ನಾಟಕದ ಮೊದಲ ಸಾಲು ಶ್ರೀಮಾತೆಯವರ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಎಷ್ಟೊಂದು ಸೂರೆಗೊಂಡಿತು ಹಾಗೂ ಅದರ ಅಭಿನಯವನ್ನು ನೋಡಿ ಅವರು ಎಷ್ಟೊಂದು ತಲ್ಲಿನರಾಗಿಬಿಟ್ಟರು ಎಂದರೆ, ಅವರ ಆದೇಶದಂತೆ ಅದನ್ನೇ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಅಭಿನಯಿಸಿ ತೋರಿಸಲಾಯಿತು. ಮುಂದೆ ಆ ಸಾಲನ್ನು ಅವರೇ ಹಲವು ಬಾರಿ ಮೆಲುಕದನಿಯಲ್ಲಿ ಹಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ನಾವು ಕೇಳಿದ್ದೇವೆ. ಆ ಸಾಲುಗಳು ಹೀಗಿವೆ:

‘ಕೋಡ್ ಕೊರಿಲಾ ರಾ ನಂದರ್ ಟೀಕಾ ಪಿಲಾಟಿ!’

(ಒಡಿಯಾ) ಅದರ ಅನುವಾದ ಮಾಡಿದರೆ ಅರ್ಥ ಹೀಗಾಗುತ್ತದೆ:
‘ಏನು ಮಾಡಿದನೋ, ನಂದನ ಚಿಕ್ಕ ಮಗುವೀತ!’

ವಿಸರ್ಜನೆಗಾಗಿ ಸರಸ್ವತಿಯ ಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನು ಮೆರವಣಿಗೆಯೊಂದಿಗೆ ಕೊಂಡೊಯ್ಯಲಾಯಿತು. ಆ ಮೆರವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಬಡವ-ಶ್ರೀಮಂತ, ಸಾಧು-ಅಸಾಧು, ತ್ಯಾಗಿ-ಗೃಹಸ್ಥ, ವೃದ್ಧ-ಬಾಲಕರು ಎಲ್ಲರೂ ಪ್ರತಿಮೆಯ ತಳದಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು ಸೇರಿ, ಏಕತಾನದಲ್ಲಿ ಹಾಡತೊಡಗಿದರು:

ಶ್ರೀದುರ್ಗಾ ನಾಮ್ ಭೂಲೋ ನಾ,
ಭೂಲೋನಾ ರೇ ಮನ್, ಭೂಲೋ ನಾ |
ಶ್ರೀ ದುರ್ಗಾ ಸ್ಮರಣೇ, ಸಮುದ್ರಮಂಥನೇ,
ವಿಷಪಾನೇ ವಿಶ್ವನಾಥ್ ಮಲೋನಾ ||

(ಮರೆಯದಿರು ಶ್ರೀ ದುರ್ಗೆಯ ನಾಮವನು,
ಮರೆಯದಿರು ಮರೆಯದಿರು ಮನವೇ |
ಸಮುದ್ರವನು ಕಡೆವಾಗ ಶ್ರೀದುರ್ಗಾ ಸ್ಮರಣೆಯಲಿ
ವಿಷ ಕುಡಿದ ವಿಶ್ವನಾಥನ ಸಾಯಲಿಲ್ಲ ||)

ರಾಮನ ದೊಡ್ಡ ಕೆರೆಯಲ್ಲಿ ದೇವಿಯ ವಿಸರ್ಜನೆಯಾಯಿತು. ಶ್ರೀಮಾತೆ ಅಲ್ಲಿ ತಂಗಿದ್ದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ರಾಮನ ಅತಿಥಿಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಅತಿಥಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿದ್ದಿರಬೇಕು. ಎಲ್ಲೆಡೆ ಆನಂದದ ಗದ್ದಲ ಹೆಚ್ಚಿದ್ದುದರಿಂದ, ಹಳ್ಳಿಗಳೆಲ್ಲ ಪಟ್ಟಣದಂತೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಚಟುವಟಿಕೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದವು. ಕಿಟಕಿಮಹಲಿನಲ್ಲಿ ನಾನು ಶ್ರೀಮಾತೆಯವರೊಂದಿಗೆ ಕುಳಿತು, ಎರಡು ಹೊತ್ತು ಮಾತುಕತೆ ಯಾಡುತ್ತಿದ್ದೆ ಎಂದು ಈಗಾಗಲೇ ಹೇಳಿದೆ. ಮಾತುಕತೆ ನಾನಾ ಬಗೆಯ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ನಡೆಯಿತು. ಒಂದು ದಿನ ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆಯ ವಿಷಯವಾಗಿ ಮಾತುಕತೆ ನಡೆಯಿತು. ನನಗೆ ಎಷ್ಟು ಧಾಮಗಳ ದರ್ಶನ ಮಾಡುವ ಭಾಗ್ಯ ದೊರಕಿದೆ ಯೆಂದು ಅವರು ಕೇಳಿದರು. ಬದರಿಕಾಶ್ರಮ ಹಾಗೂ ಪುರಿ — ಈ ಎರಡು ಧಾಮಗಳ ದರ್ಶನವಾಗಿದೆಯೆಂದು ನಾನು ಉತ್ತರಿಸಿದೆ. ಆಗ ಶ್ರೀಮಾತೆ ಮತ್ತೆ ಕೇಳಿದರು, “ಹಾಗಿದ್ದರೆ ಇನ್ನು ಯಾವ ಧಾಮಗಳು ಉಳಿದಿವೆ?” ನಾನೆಂದೆ, “ದ್ವಾರಕೆ ಹಾಗೂ ರಾಮೇಶ್ವರ - ರಾಮೇಶ್ವರ ಇದೇ ದಾರಿಯಲ್ಲಿದೆ.” ಅದನ್ನು ಕೇಳಿದ ಶ್ರೀಮಾತೆ, ರಾಮೇಶ್ವರ ಎಷ್ಟು ದೂರ, ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಲು ಎಷ್ಟು ದಿನ ಬೇಕಾಗಬಹುದು ಎಂದೆಲ್ಲ ಕೇಳಿ ತಿಳಿದುಕೊಂಡರು.

ಅವರ ಪ್ರಶ್ನೆಯಿಂದ, ರಾಮೇಶ್ವರಕ್ಕೆ ಹೋಗಲು ಅವರು ಆಸಕ್ತರಾಗಿದ್ದಾರೆ ಎಂದು ತಿಳಿದು ನಾನು ಹೇಳಿದೆ, “ಅಮ್ಮಾ, ಹೋಗುವುದಿದ್ದರೆ ಹೇಳಿಬಿಡಿ. ಮದ್ರಾಸಿನಲ್ಲಿ (ಇಂದಿನ ಚೆನ್ನೈ) ಶಶಿ ಮಹಾರಾಜ್ (ಸ್ವಾಮಿ ರಾಮಕೃಷ್ಣಾನಂದರು) ಇದ್ದಾರಲ್ಲ, ಅವರು ಎಲ್ಲ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನೂ ಮಾಡಿಬಿಡುತ್ತಾರೆ.” ಅದಕ್ಕೆ ಶ್ರೀಮಾತೆ, “ನೀನು ಹೇಳಿದ್ದು ಸರಿ, ಮಗೂ; ನನ್ನ ಮಾವ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದರು. ಅಲ್ಲಿಂದ ಅವರು ರಾಮಶಿಲೆಯನ್ನು ತಂದಿದ್ದರು. ಕಾಮಾರಪುಕುರದಲ್ಲಿ ನೋಡಿದ್ದೀಯಲ್ಲ, ಈಗಲೂ ಅಲ್ಲಿ ಅದಕ್ಕೆ ಪೂಜೆ ನಡೆಯುತ್ತಿದೆ. ನಾನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತೇನೆ” ಎಂದರು.

ಹೀಗೆ ನಿರ್ಧಾರವಾಯಿತು; ಶರತ್ ಮಹಾರಾಜರಿಗೆ ಹಾಗೂ ಶಶಿ ಮಹಾರಾಜರಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯ ಕಳುಹಿಸಲಾಯಿತು. ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗುವುದು ಸಂಪೂರ್ಣ ನಿರ್ಧಾರವಾದ ಮೇಲೆ, ಶ್ರೀಮಾತೆಯವರ ಆದೇಶದಂತೆ ನಾನು ಜಯರಾಮಬಾಟಿಗೆ ಹೋಗಿ ಸಣ್ಣತ್ತೆ (ರಾಧುವಿನ ತಾಯಿ)ಯನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬರಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಕೊಠಾರ್‌ನಿಂದ ಅವರನ್ನು ಜಯರಾಮಬಾಟಿಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ, ಬಿಟ್ಟು ಬಂದಿದ್ದೆ; ಈಗ ರಾಮೇಶ್ವರಕ್ಕೆ ಹೋಗುವ ಸಲುವಾಗಿ ಅವರನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬಂದೆ.

ರಾಮನ ತಾಯಿ ಹಾಗೂ ನಿತಾಯಿಯ ತಾಯಿ ನಮ್ಮೊಂದಿಗೆ ಹೊರಟರು. ಎಲ್ಲರೂ ಸರಿಯಾದ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಭದ್ರಕ್‌ಗೆ ಹೋದವು. ರಾಮನು ಪುರಿಗೆ ಹೋಗುವುದಾಗಿ ಹೇಳಿ ತಾನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಒಂದು ಟಿಕೆಟ್ ಕೊಂಡುಕೊಂಡ. ಶುಕುಲ್ ಮಹಾರಾಜ್, ಕೃಷ್ಣಲಾಲ್ ಹಾಗೂ ನನಗೋಸ್ಕರ ಮೂರು ಇಂಟರ್‌ಕ್ಲಾಸ್ ಟಿಕೆಟನ್ನು ಮದ್ರಾಸ್ ತನಕ ಖರೀದಿಸಲಾಯಿತು. ಶ್ರೀಮಾತೆ,

ಸಣ್ಣತ್ತೆ, ಗೋಲಾಪ್ ಮಾ, ರಾಮನ ತಾಯಿ ಹಾಗೂ ನಿತಾಯಿಯ ತಾಯಿ — ಇವರು ಐವರಿಗೆ ಐದು ಸೆಕೆಂಡ್ ಕ್ಲಾಸ್ ಟಿಕೆಟ್ ಮಾಡಿಸಿದರು. ರಾಧುಗೆ ಟಿಕೆಟ್ ಬೇಕಿರಲಿಲ್ಲ.

ಶ್ರೀಮಾತೆಯವರೊಂದಿಗೆ ರಾಮೇಶ್ವರಕ್ಕೆ ಯಾರೆಲ್ಲ ಹೋಗಿ ದ್ದರೋ ಅವರ ಹೆಸರನ್ನೆಲ್ಲ ಇಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ್ದೇನೆ. ನಾನು ಸುರಕ್ಷಿತವಾಗಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದ ನೋಟಿನಿಂದ ಮತ್ತು ನನ್ನ ನೆನಪಿನಿಂದ ಅದನ್ನಿಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದೇನೆ.

ಸರಿಯಾದ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಭದ್ರಕನಿಂದ ಮದ್ರಾಸ್ ಮೇಲ್ ಹೊರಟಿತು. ರಾಮೇಶ್ವರ-ಯಾತ್ರೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳಲು ಆರಂಭಿಸುವಾಗ ನೆನಪಾಯಿತು, ಕೊಠಾರಿನಲ್ಲಿ ಇದ್ದ ಎಲ್ಲ ದಿನಗಳ ಘಟನೆಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದೇನೋ ಇಲ್ಲವೋ; ಇನ್ನೊಂದು ಬಾರಿ ನೋಡುತ್ತೇನೆ. ಗಮನಿಸಿ ನೋಡಿದಾಗ ತಿಳಿಯಿತು, ಒಂದು ದಿನದ ಘಟನೆಯನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸಲಾಗಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ, ಇದು ಸರಿಯಾದ ಜಾಗವಲ್ಲದಿದ್ದರೂ, ಅದನ್ನು ಇಲ್ಲೇ ಹೇಳಿಬಿಡುತ್ತೇನೆ :

ಸರಸ್ವತೀಪೂಜೆ ಮುಗಿದಿತ್ತು. ಅಂದು ಮಂಗಳವಾರ; ಹೊತ್ತು ಸಾಯಂಕಾಲ. ಇಂದು ನನ್ನ ಪಾಲಿಗೆ ಶ್ರೀಮಾತೆಯವರ ಒಡನಾಟದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಸ್ಮರಣಾರ್ಹವಾದ ದಿನ. ಕಿಟಕಿಮಹಲ್ಗೆ ಹೋಗಿ ನೋಡಿದೆ, ಶ್ರೀಮಾತೆ ಈಗಾಗಲೇ ಧ್ಯಾನಕ್ಕೆ ಕುಳಿತಿದ್ದರು. ನಾನು ಬಂದುದು ಅವರಿಗೆ ಗೊತ್ತಾಗಿಲ್ಲ ಎಂದು ನನಗೆ ತಿಳಿಯಿತು. ಆದರೂ ನನಗೆ ಸಂದೇಹ; ಸುಮ್ಮನೆ ಅಲ್ಲೇ ನಿಂತೆ. ಅಲ್ಲೇ ಕಾಯತೊಡಗಿದೆ. ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲೇ ಅವರು ನನ್ನತ್ತ ನೋಡುತ್ತಾರೆ ಹಾಗೂ ಮಾತನಾಡುತ್ತಾರೆ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿದೆ. ಆದರೆ ಹಾಗೇನೂ ಕಂಡು ಬರಲಿಲ್ಲ. ಇನ್ನೂ ನಾನು ಕಾಯುತ್ತಲೇ ನಿಂತಿದ್ದೆ. ವಾತದ ತೊಂದರೆಯಿಂದ ಅವರು ಕಾಲುಚಾಚಿ ಕುಳಿತಿದ್ದರು, ನಿಜ; ಆದರೆ ಅವರ ದೇಹ ನೇರವಾಗಿತ್ತು. ಎರಡು ಕಣ್ಣುಗಳೂ ತೆರೆದಿದ್ದರೂ, ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಬಾಹ್ಯದೃಷ್ಟಿ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅವರ ಭಾವಕ್ಕೆ ವಿಘ್ನ ತಾರದೆ ನಾನು ಹಾಗೆಯೇ ಕಾಯುತ್ತ ನಿಂತೆ; ಅವರ ಮುಖದ ಕಾಂತಿಯನ್ನೇ ನಾನು ಎವೆಯಿಕ್ಕದೆ ನೋಡತೊಡಗಿದೆ. ಸುಮಾರು ಹತ್ತು-ಹದಿನೈದು ನಿಮಿಷಗಳ ಕಾಲ ಕಾದ ನಂತರ ಅವರು ಕೇಳಿದರು, “ಎಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿಗೆ ಬಂದೆ?” ನಾನೆಂದೆ, “ಹೆಚ್ಚು ಹೊತ್ತಾಗಿಲ್ಲ. ನೀವು ಎಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿನಿಂದ ಇಲ್ಲಿದ್ದೀರಿ, ಅಮ್ಮಾ?” “ಬಂಧನದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಚೆನ್ನಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ — ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ಹೊತ್ತು ಅವರೆಲ್ಲ ನಿದ್ರಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಗ ನಾನು ಹೊರಬಂದು ಏಕಾಂತದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಬಿಟ್ಟೆ.”

ಅವರು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದಾಗ ನೆನಪಾಯಿತು, ‘ಚೆನ್ನಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ’ ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದರೂ ಕೂಡ, ಕಲ್ಪತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಬಾಡಿಗೆಯ ಮನೆಯಲ್ಲಿದ್ದಾಗಲೂ ಅಥವಾ ತಮ್ಮದೇ ‘ಉದ್ಯೋಗಧನ’ದಲ್ಲಿದ್ದಾಗಲೂ ಅವರು ನಡುನಡುವೆ ತಾರಸಿ ಮೇಲೆ ಹೋಗಿ ಒಬ್ಬಂಟಿಯಾಗಿ ಕುಳಿತುಬಿಡುತ್ತಿದ್ದರು.

ಶ್ರೀಮಾತೆ ಹೇಳುತ್ತಾ ಹೋದರು. ಅವರು ಯಾವ ರೀತಿ ಹೇಳತೊಡಗಿದರು ಎಂಬುದನ್ನು ನಾನು ವರ್ಣಿಸಲಾರೆ. ಏಕೆಂದರೆ, ನಮ್ಮ ತಿಳಿವಳಿಕೆ ಭ್ರಾಂತಿಮೂಲವಾದದ್ದು. ಅವರನ್ನು ನಾವು ಯಾವ ರೀತಿ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವೆವು? ಕೇವಲ ಅವರ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಯಥಾವತ್ತಾಗಿ ನೀಡುತ್ತೇನೆ.

ಶ್ರೀಮಾತೆ ಹೇಳತೊಡಗಿದರು: “ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಬರುವುದು - ಇದರಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಯಿಲ್ಲವೆ? ಎಲ್ಲಿ ಶಿವನಿರುತ್ತಾನೋ ಅಲ್ಲಿ ಶಕ್ತಿ; ಶಿವ ಹಾಗೂ ಶಕ್ತಿ ಒಂದೇ. ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಅದೇ ಶಿವ, ಅದೇ ಶಕ್ತಿ. ಬಿಡುಗಡೆಯೇ ಇಲ್ಲ. ಆದರೂ ಜನರಿಗೆ ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ. ಅವರಿಗಾಗಿ ತಾಕುರ್ ಎಷ್ಟೊಂದು ಕಷ್ಟ ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾರೆ! ಏನು ಈ ತಪಸ್ಸುಗಳೆಲ್ಲ? ತಪಸ್ಸಿನ ಅಗತ್ಯವೇನಿದೆ? ಆದರೂ ತಪಸ್ಸು ಕೇವಲ ಜನರ ಸಲುವಾಗಿ. ಜನರಿಗೆ ಏನು ಸಾಧ್ಯವಿದೆ? ಅವರಿಗೆ ಚೈತನ್ಯವೆಲ್ಲಿ, ಶಕ್ತಿಯೆಲ್ಲಿ? ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ತಾಕೂರರು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಮಾಡಬೇಕಾಯಿತು. ಕಾಂಕುರಗಾಢಿಯಲ್ಲಿ ಹಾಡುವ ಒಂದು ಹಾಡು ಗೊತ್ತೇ?”

ನಾನು : ಯಾವ ಹಾಡಮ್ಮಾ?

ಶ್ರೀಮಾತೆ : ‘ಏಶೇಭೇ ಕಾಂಗಾಲೇರ್ ತಾಕೂರ್ ಕಾಂಗಾಲೇರ್ ತರೇ’ (ದೀನರ ದೇವ ನೀ ಬಂದೆ, ದೀನರ ದಾಟಿಸಲು) ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಮಕ್ಕಳೆಲ್ಲ ನನ್ನ ದೀನ ಮಕ್ಕಳು. ಒಂದು ಬಾರಿ ಅವರು ‘ಅಮ್ಮಾ’ ಅಂತ ಕರೆದರೆ ನನಗೆ ಸುಮ್ಮನಿರಲಾಗುವುದೇ? ಅದೇ ರೀತಿ ತಾಕೂರರೂ ಬರಬೇಕಾಗುವುದು.

ನಾನು : ಚೈತನ್ಯದೇವರೂ ಇದೇ ತಾಕೂರರೇನು?

ಶ್ರೀಮಾತೆ : ಹೌದು, ಹೌದು. ಇದೇ ತಾಕೂರ್ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಬರುತ್ತಾರೆ, ಒಂದೇ ಚಂದ್ರ ಪ್ರತಿದಿನವೂ ಬರುವಂತೆ. ಬಿಡುಗಡೆಯಿಲ್ಲ - ಬಂಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಜೀವಗಳೆಲ್ಲ ಅವರಿಗೇ ಸೇರಿವೆ. ಅವರು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳದಿದ್ದರೆ ಇನ್ನಾರು ನೋಡುತ್ತಾರೆ? ಬೇರೆ ಊರಿನ ಜನ ಬರುವರೆ? ಅವರು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ, ‘ಜೊಖೊನಿ ಡಾಕ್‌ಬಿ ಮೋರೇ, ಏಶೇ ದೇಖಾ ದಿಬೊ ತೋರೇ’ ಅಂತ. (‘ಎಂದು ಕರೆಯುವ ನನ್ನ, ಬಂದು ತೋರುವ ನಿನಗೆ’) ಇದನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳ-ಯಾವತ್ತೂ ಮರೆಯಬೇಡ. ಕರೆದರೆ ಸಾಕು, ಪಡೆಯುವೆ. **ಅವರು ಕಲ್ಪತ್ರರು ತಾನೆ!**

ನಾನು : ನನಗೆ ನನ್ನ ತಾಯಿ ಗೊತ್ತು.

ಶ್ರೀಮಾತೆ : ತಾಕೂರೇ ‘ತಾಯಿ’ ಅಂತ ಹೇಳಲು ಕಲಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಮತ್ತೆ ‘ತಾಯಿ’ ಎನ್ನುವುದೇನಿದೆ? ಅವರದೇ ಸೃಷ್ಟಿ, ಅವರೇ ಜನ್ಮ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ, ಅನಂತರ ಅವರೇ ನುಂಗಿಬಿಡುತ್ತಾರೆ. ನುಂಗಿಬಿಡುತ್ತಾರೆ, ಅಂದರೇನು? ಮುಕ್ತಿ ನೀಡುತ್ತಾರೆ ಅಂತ. ಅವರದೇ ಲೀಲೆ, ಅವರದೇ ಆಟ! **(ಮುಂದುವರಿಯುವುದು)**